یکشنبه ۱۳ اسفند ۱۴۰۲
OJH
شماره ۴۰۹۳
WWW.FDN.IR
FARHIKHTEGANDAILY

درگفت‌وگوی مجله تصویری «قاف» با ایمان احمدی و محمدتقی فهیم، کارشناسان سینمایی مطرح شد

سینمای موضوع‌محور یا پول‌محور

ایمان احمدی، کارشناس سینما و محمدتقی فهیم، منتقد سینما مهمان قسمت هفدهم از مجله تصویری «قاف» بودند تا در گفت‌وگو با اکبر نبوی، به جمع‌بندی فضای جشنواره فجر بپردازند. اعم از محتوای فیلم‌ها و طریقه برگزاری آن بپردازند. متن این گفت‌وگو را بخوانید.

آقای فهیم، ابتدا بفرمایید فیلم‌ها را چگونه دیدید و ارزیابی کلی‌تان چیست ؟

فهیم جشنواره فجر تقریبا مثل سال‌های دیگر فراز و فرود و ضعیف و قوی داشت، همچنین اجرای غلط‌وغلوت و آثار غلط‌حمایتی هم داشت. اما درمجموع از سه منظر به جشنواره نگاه می‌کنم، اول کلی بگویم که موضع من نسبت به جشنواره روشن باشد. یکی نگاه از منظر تولیدات سینمای ایران است که به سازمان سینمایی مربوط می‌شود و در زیرمجموعه‌ها، تهادها و آثارش و آثاری که توسط سازمان سینمایی تولید شده و سیاستگذاری‌ها و ریل‌گذاری‌ها و آثار از منظر سازمان جشنواره، گرچه سازمان نداریم، ولی به‌هرحال مجموعه جشنواره و مدیریتش را در برمی‌گیرد و از منظر دوم ذائقه‌ام را می‌گویم که تا به‌حالا کمی و کیفی هم قضیه قابل بررسی است. اگر بخواهم از خود جشنواره شروع کنم، به نظرم جشنواره امسال یک پدیده بود؛ جشنواره‌ای که از لحاظ کمی این جور قابل دفاع باشد، طی این سال‌ها نداشته‌ایم، یعنی من ۳۶ دوره جشنواره را حضور داشته‌ام که از این تعداد ۳۰ دوره را فعال بوده‌ام و از ۳۰ دوره حاشیه و متن حضور دارم، اوایل خبرنگار بودم اما ۳۰ دوره را تقریبا کارهایی کرده‌ام و همراه بوده‌ام. به جز دو، سه دوره جشنواره در اواخر دوره اصلاحات یا سال اولی که دولتی تغییر می‌کرد و می‌شود آنجا دو، سه دوره خاطره‌انگیز اسم ببریم که فکر می‌کنم برای همه ما خاطره خوبی است و آثار خوب بودند و فیلمسازان موفق درآن دوره بودند. بااین‌حال در همان دوران نیز یکی دو دوره ما را دلزگیر می‌کنند و همچنان در حافظه جمعی ما مانده، حضور کارگردانان و فیلمسازان مهم بود، مثلا از فرهادی، حاتمی‌کیا، کیمیایی، بنی‌اعتماد، ملاقلی‌پور، حمیدنژاد و... آثاری حضور داشت و طبقی از فیلمسازان با نگاه‌های متفاوت و دروغ‌ها صاحبان فرم و سبک‌های فیلمسازی متفاوت حضور داشتند، اما خود جشنواره فاقد تنوع بود، یعنی در همان دو، سه دوره فیلم‌ها خلاصه می‌شدند در رویکردهای اجتماعی و گونه تینیجری.

منظور شما این است که فاقد تنوع ژانر بود؟

فهیم ژانر و جریانی دیگر، جغرافیا، فولکلور و... اما بعد از آن دیگر جشنواره در تمام سال‌ها تقریبا با همین دست‌فرمان جلو آمد و خلاصه می‌شد درکمی، دوگونه و رویکرد و زیرژانر. امسال اولین دوره پس از سال‌ها بود که ما با رویدادی تحت عنوان جشنواره فجر مواجه شدیم که واجد ویژگی‌های قابل دفاع از این منظر بود. بحث من کیفی نیست. جالب است که در این جشنواره جنایی، اجتماعی، تاریخی، پلیسی، فولکلور، دفاع‌مقدس و جنگی هم داشتیم، چون دفاع‌مقدس و جنگی با هم متفاوت هستند. می‌خواهم بگویم از نظر ژانر ظاهرا کاملا متنوعی بود، به لحاظ رویکردها هم همین‌طور بود، یعنی همه چیز را در بر می‌گرفت و این قوت جشنواره بود، بنابراین با رنگین‌کمانی مواجه بودیم و خیلی عجیب بود امسال سینمای کودک و کمدی راهم داشتیم که همواره در جشنواره فجر مورد بی‌توجهی قرار می‌گرفتند. ممکن است برخی مخالف باشند و بگویند جشنواره فجر جای سینمای کودک نیست اما کمدی چه؟

انیمیشن هم داشتیم.

فهیم کودک و نوجوان که می‌گویم، یعنی ما چهار انیمیشن، دو کودک‌ونوجوان و چهار فیلم کمدی‌درام، بنابراین مجموعه رنگین‌کمانی متنوعی برای جشنواره تدارک دیده شده بود. همان طور که گفتم از این نظر یک جشنواره ویژه و قابل دفاع بود که ایران این ظرفیت و پتانسیل و قوت‌ها را چه استفاده‌ای شد و چگونه برگزار شد؟ دربارهاش صحبت می‌کنیم. در بخش کیفی، دو نوع سینما همواره مورد نقد ما بوده، یعنی جریانی که منسوب به سینمای اصلی مخالف‌محور است. ناراحتی ما قرار بودن آن را کاری نتادره که آن اتفاق معروف شدند به فیلم‌های کمدی در اکران و در آنسو جریان روشنفکری که همواره را در سینما به عنوان یک تریبون سیاسی استفاده کرده و هدفش بیشتر محیط‌های فستیوال‌های خارجی بوده، اما ما همواره به سینمای میانه اندیشه محور نگاه داشته‌ایم که این سینما می‌کند، یعنی ما مثلا اگر پنج شش فیلم در بین ۳۳ فیلم داشتیم که بالای متوسط بود، اگر اینها بین شش یا هفت روز تقسیم می‌شد، می‌توانست اتفاق دیگری رقم بخورد. روزی بود که همه از هر چهار فیلم راضی بودند اما روزی هم داشتیم که هر چهار فیلم فیلم‌هایی بودند که کسی نمی‌توانست یک ربع آن را تحمل کند و می‌پرسید‌یم واقعا چرا به جشنواره آمده؟ چرا باید فیلمی که پروانه ویدئویی دارد، با اصرار و عجله به فیلم سینمایی تبدیلش کنند تا به جشنواره بیاورند؟

این کار سال‌های گذشته هم انجام شده.

فهیم بوده اما اینجا می‌خواهم بگویم که چرا باید ما این کار را بکنیم که بشود ۳۳ فیلم. یک موقع است شما می‌بینید یک فیلم ویدئویی قابل دفاع است. در این صورت حتش هم هست که بیاید اما می‌گوید اما یک وقت است فیلمی را دارید تلاش می‌کنید پروانه ویدئویی‌اش را به سینمایی تبدیل کنید تا به جشنواره بیاورید و آمار را بالا ببرید. خب چرا باید ۳۳ تا باشد؟ می‌تواند ۲۲ یا ۳۱ فیلم باشد، بنابراین اشکالاتی در چیدمان جدول که خیلی هم نه اصال، بلکه دو سه سال است این آسیب را می‌زند و چون قرعه‌کشی است، یک‌دفعه چهار فیلم خوب در یک روز قرار می‌گیرد. دبیر جشنواره باید مقاومت کند و مسئولیت بپذیرد و در برابر انتقادات بایستد و بگوید من تشخیص می‌دهم که اینها چهار فیلم باید در چهار روز نمایش داده شوند، نه در یک روز. این اتفاق نیفتاده، پس بنابراین ما در بخش اجرا اشکالات جدی می‌توانیم به جشنواره بگیریم که حالا، اگر بخواهیم بگوییم زیبا است. فیلم‌های ناقصی که وارد نمایش شدند؛ که برخی از اینها با وزرن پرده سبز نمایش داده شدند؛ مثل فیلم آقای جعفری جوزانی.

چند فیلم بودند؟

فهیم نه، ۲۰ فیلم. به‌هرحال شما در یک جشنواره که ۳۰ فیلم است، یک فیلم برایتان زیبا است که بخواهید یا پرده سبز فیلم را تماشا کنید یا ساس‌ها درواقع عقب و جلو شدند و در سینماهای مردمی که خیلی اتفاق می‌افتاد کسانی بلیت گرفتند و به آن سالن نمی‌رسیده یا پدیرش به فیلم ناقص بوده، مثل فیلم «بی‌بدن» که با۲۰ پلان کم هیات انتخاب فیلم را می‌بیند و پذیرش می‌کند که به جشنواره بیاید. بعد که فیلم کامل می‌شود و هنوز فیلم‌برداری آن تمام نشده، ما می‌بینیم که فیلم را اگر کامل می‌دیدند، لیافتش این بود که در بخش سیمرغ نمایش داده شود. چرا باید فیلمی با کمبود ۲۰ پلان شما ببینید؟ من خودم همان وزرن را رفتم دیدم با آقای کاظم دانشی، شماره‌گذاری شده بود و نوشته بود مثلا شماره ۱۵، اینجا آقای نبوی مثلا وارد حمام می‌شود.

۲۰ پلان یا ۲۰ سکانس؟

فهیم نه ۲۰ پلان. نوشته بود مثلا اینجا محمدتقی فهیم وارد جکوزی می‌شود و به در بسته می‌شود یا در گوشش چیک می‌زنند. دیدن این جور فیلمی و انتخابش برای جشنواره... حالاوقتی کامل شده و فیلم‌برداری‌اش را دیدند، گفتند عجب فیلمی است و لیافتش بالاتر از این بوده که به سودای سیمرغ نیاید. می‌خواهم بگویم چنین چیزهایی که در بخش اجرای جشنواره می‌آیند و ضدیدا هم جشنواره را مورد تعرض و نقد قرار می‌دهند و باعث می‌شود ما هفت هشت فیلم خوب هم مثل آقای احمدی برایمان دیگر به حساب نیایند. به‌خصوص که افسردگی ناشی تعدیل فرق می‌کند. در نقد که شرایط فاجعه‌آمیزتر بود. با نگاه تحلیل، یعنی آن چیزی که من ابتدا گفتم، خیلی فرق می‌کند. درباره نهاد سینما و ریل‌گذاری‌ها و اینها صحبت می‌کنم، از منظر نقد که خیلی فاجعه‌بارتر را دیدند، گفتند عجب فیلمی است و لیافتش بالاتر از این بوده که به فیلم را دید و آن فیلم اصلاحه درد نمی‌خورد. نه به درد مخاطب می‌خورد و نه به درد سیاستگذار.

جمدی به خواستم بگویم آن مقدمه‌ای هم که جناب آقای فهیم فرمودند، درست است و ما در هر کدام می‌توانیم وزرد کرده و صحبت کنیم و اتفاقا هم باید دربباره آن این گفت‌وگوها انجام شود. به نظر من خیلی به‌نسبت جشنواره قبل پایین‌تر بود، چون من جشنواره‌ای بودم که از سالن سینما بیرون آمدم و انگار دنیا روی سرم خراب شده است، یعنی فرم، یعنی مختصات و موقعیت‌هایی اینجا شد که من به بعضی‌ها می‌گفتم، یک نفر به من می‌گفت تو غرب‌زده شدی، چون در این مدت بوده، اما جراحیی که اتفاق افتاده در نیستی فیلم نگاه‌کردی و ذائقه‌ات عوض شده و واقعا من به این خیلی فکر کردم که احتمالا من ذائقه‌ام عوض شده و چیزهایی که امسال دیدم، اگر بخواهم مقایسه کنم و نسبتی برقرار کنم به نظرم بیرون‌رفته از ذائقه فیلم‌هایی ما پایین‌تر رفته‌ای نیوی می‌کنم، یعنی چند سال پیش که شما دوستان، داوران بخش تله‌فیلم جشنواره سیما بودید احتمالا تله‌فیلم‌های صداوسیما که همگی یا بودجه محدود و اکثرا با نازبازگرد تم تولید حداقلی ساخته می‌شدند، چون سینمایی‌ها و سریال‌ها داشتند کار خودشان را می‌کردند و کسانی که در فضای هنر- تجربه‌ای بودند، داشتند تله‌فیلم می‌ساختند اما شما کارهای جدی‌تری می‌دیدید، چه به‌لحاظ تکنیک و فرم و چه به لحاظ محتوا، شما کار جدی می‌دیدید و بعد به این نقطه رسیدم که آیا اساسا سینما برای ما جدی است یا نه، سینما هم مثل بقیه نشون مسائل فرهنگی مملکت‌مان در حوزه‌های مختلف و چه بسا مسائل مختلف گیر در حوزه اقتصاد، سیاست و اجتماع است و انگار ما برایمان شوخی است و همه چیز را شوخی گرفتیم یا قرار است جشنواره‌های بزرگ‌تر شویم و در یک‌دگر بپرسم خیلی دوره‌همی باشد و خوش بگذرد که البته چه بسا برخی نگاه‌مان این است و من هم مشکلی با این ندارم که ما جشنواره این طور نگاه کنیم اما نه با این سوءدیدی که ما داریم، اگر شما می‌خواهید جشنواره بزرگ‌تر کنید که دیگر اینقدر دادار دور ندارد. دوصورتی که ما بعد می‌گوییم بالاخره سینمای ایران به عنوان یکی از استراتژیک‌ترین کشور ارزیابی می‌شود و چه بسا رهبری هم به چنین چیزی اشاره مستقیم داشتند که کلید پیشرفت کشور است. ما کجا در این فیلم‌ها کلید پیشرفت کشور را می‌بینیم؟ در چه مختصاتی می‌بینیم؟ یا با از بعد کلان‌تر نگاه کنیم، آیا اساسا ما برای این سینما که داریم در جشنواره می‌بینیم و عصاره تمام این تلاش‌ها، پژوهش‌ها و جلسات اینهاست، واقعا همین‌که این سینما را داریم و می‌دانیم چه کاری می‌خواهیم بکنیم؟ یا هر سال می‌گوییم امسال ۲۰۳۰ فیلم بسازیم و روی پرده اکران ببریم که ذهن بقیه را ببینیم و به خارجی‌ها بگوییم این تعداد فیلم بیشتر است. در دوره‌ها و سال‌های گذشته من با این رامنی‌بینیم، ولی همین که این مدیریت توانسته فیلم‌ها را متناسب با دیپلماسی خودش مدیریت کند و متناسب با سیاست‌های جریانی که حالا تحت عنوان دولت جدید آمده، این یکی را- به نظرم- توانایی‌های این مدیریت است. در دوره‌ها و سال‌های گذشته من با این رامنی‌دیدیم، به جز دوره آقای سیف‌الله داد که این اتفاق افتاد و ایشان توانست سینما را متناسب با سیاست‌های دولت و پشتیبانی‌کنندگان جشنواره به سمتی که می‌خواست هدایت کند و به نظرم این همین کم‌کاری نیست. بعد از سیف‌الله داد دیگر ما در این دوره‌ها چیزی نیستی جشنواره و درواقع یک جوری پادرلیو همکارگون و این طرف و آن طرف افتادن و اینکه معلوم نیست اصلا سینما را برای چه می‌خواهند همواره وجود داشته است؛ پس بنابراین من به این جنبه هم امتیازی نمی‌دهم، اما دربباره سازمان جشنواره، یکی از اشکالات اساسی که الان آقای احمدی هم بخشی از صحبت‌هایش معطوف به این‌جا بود، مربوط به اداره جشنواره است؛ مثلا چیدن جدول جشنواره که یک آفت و آسیب به جشنواره بوده است. اصلا ما در دنیا فرعه‌کشی نداریم و فرعه‌کشی مربوط به قوتبال است. کسانی که نسبت به جشنواره سینما تعصب دارند که حالشون دیرش می‌شود، بارها کسی باید برای این تعصب‌شان برنامه داشته باشند و مدیریت کنند، همان طور که قوتبال را مدیریت می‌کنند، اجرا هم باید مدیریت کنند، یعنی بگوید من یک جشنواره داریم. روز اول می‌خواهم چهار فیلم نمایش دهم، یک کمدی، یک کودک، یک جنایی و یک جنگی و طوری بچینم که روز اول که آقای احمدی وارد جشنواره می‌شود، توی ذوقش نخورد و همه ابتدا با چت فیلم مواجه نشود که در شروع کار نسبت به جشنواره نظرش تغییر کند و برود و نیاید. این یکی از اشکالاتی است که به اجرا رویه

آقای فهیم، ایشان رفتند متهالیه نگاه تحلیلی منفی نسبت به آثار و گفتند سه تقسیم‌بندی شما را هم قبول دارند. ارزیابی شما از این نگاه چیست و بعد هم درباره بخش دوم، یعنی سازمان جشنواره و درون‌مایه آثار صحبت کنید.

فهیم اول من از تولید شروع می‌کنم. اینکه گفتم به نظرم این جشنواره پدیده است به نظرم از این نظر هم است، به این خاطر بود که خود تنوع و توجه به ژانر یکی از رویکردهای اصلی در تمام سینمای خلق است و نمی‌شود این را نادیده گرفت. اول اگر این را بپذیریم که در این جشنواره تنوع وجود داشت و جغرافیای ایران و قومیت‌ها و مجموعه زنگین‌کمان ایران را داشتیم، بعد می‌توانیم به این بسمت برویم که چقدر اینها کیفیت داشتند و به درد خوردند. به نظرم ما با دو بحث مواجه هستیم و من مدافع بحث اول هستم. می‌گویم این ظرفیت و رنگین‌کمان را ما در جشنواره فیلمی نداشتیم و از این بابت می‌توان به آن احترام داد. دوم اینکه سینمای ما چون مدیریت شده و کاملا دولتی است و تقریبا بیشتر فیلم‌ها نهادی و ارگانی هستند، باز هم برای اولین‌بار به نظرم می‌آید که مدیریت در راستای سیاست پشتیبانی‌کنندگان جشنواره بوده و ممکن است با این رامنفی ببینیم، ولی همین که این مدیریت توانسته فیلم‌ها را متناسب با دیپلماسی خودش مدیریت کند و متناسب با سیاست‌های جریانی که حالا تحت عنوان دولت جدید آمده، این یکی را می‌بینم که فیلم‌ها این مدیریت است. در دوره‌ها و سال‌های گذشته من با این رامنی‌دیدیم، به جز دوره آقای سیف‌الله داد که این اتفاق افتاد و ایشان توانست سینما را متناسب با سیاست‌های دولت و پشتیبانی‌کنندگان جشنواره به سمتی که می‌خواست هدایت کند و به نظرم این کم‌کاری نیست. بعد از سیف‌الله داد دیگر ما در این دوره‌ها چیزی نیستی جشنواره و درواقع یک جوری پادرلیو همکارگون و این طرف و آن طرف افتادن و اینکه معلوم نیست اصلا سینما را برای چه می‌خواهند همواره وجود داشته است؛ پس بنابراین من به این جنبه هم امتیازی نمی‌دهم، اما دربباره سازمان جشنواره، یکی از اشکالات اساسی که الان آقای احمدی هم بخشی از صحبت‌هایش معطوف به اینجا بود، مربوط به اداره جشنواره است؛ مثلا چیدن جدول جشنواره که یک آفت و آسیب به جشنواره بوده است. اصلا ما در دنیا فرعه‌کشی نداریم و فرعه‌کشی مربوط به قوتبال است. کسانی که نسبت به جشنواره سینما تعصب دارند که حالشون دیرش می‌شود، بارها کسی باید برای این تعصب‌شان برنامه داشته باشند و مدیریت کنند، همان طور که قوتبال را مدیریت می‌کنند، اجرا هم باید مدیریت کنند، یعنی بگوید من یک جشنواره دارم. روز اول می‌خواهم چهار فیلم نمایش دهم، یک کمدی، یک کودک، یک جنایی و یک جنگی و طوری بچینم که روز اول که آقای احمدی وارد جشنواره می‌شود، توی ذوقش نخورد و همه ابتدا با چت فیلم مواجه نشود که در شروع کار نسبت به جشنواره نظرش تغییر کند و برود و نیاید. این یکی از اشکالاتی است که به اجرا رویه

از مجموع آثاری که دیدید، چون گفتید تمام فیلم‌های بخش سودای سیمرغ را دیده‌اید، خداکیلی چند فیلم به دل شما نشست؟ با همه آن تلخی‌های روزاول دوم و سوم. چون این نکته‌ای که آقای فهیم می‌گویند بسیار نکته درستی است و همه ما سال‌های سال است که در این زمینه صحبت می‌کنیم که وقتی می‌گوییم هالیوود، به‌عنوان بزرگ‌ترین صاحب صنعت در سینما، هالیوود و بالیوود این رقابت‌ها را به‌لحاظ وجه صنعتی‌شان هم فوق‌لیسانس سینما دارید و سال‌هاست دارید در این حوزه فعالیت می‌کنید و فیلمنامه نوشته‌اید و...

جمدی باید با دوره‌های قبل مقایسه کنم، هر سال بالاخره من حداقل دو سه فیلم خوب می‌دیدم، یعنی از منظر سینمایی تقریبا هفت هشت فیلم خوب می‌دیدم. حداقل اینکه من رازغریب می‌کرد برویم دوباره این فیلم را ببینیم یا بعدا که روی پرده آمد، برویم ببینیم یا بعدا به شکل دیگری این فیلم را ببینیم، چون نکاتی داشت که احتمالا من می‌توانستم از آن استفاده کنم، اما حقیقتا امسال شاید دو سه فیلم دیدم که می‌توانم بگویم کمی بد نبود و ارزش اینکه در سالن نشستم را داشت و خوب بود، اما نمی‌توانم بگویم اینها فیلم‌های درجه یکی بودند؛ هیچ‌کدام از اینها، مطلقا هیچ‌کدام، نکته این است که من در همین سینمای ایران در همه این سال‌ها فیلم‌هایی دیدم که واجد همان تعریفی بود که خدمت‌تان عرض کردم، از منظر یونوئل چشم سفید سینما بودند و شما را سحر و جادو می‌کردند. سینما برای همین سینما شاید، نه برای اینکه یک‌دگراندیز و پشت‌سری شما چیپس بخورد و بغل‌دستی‌تان با تلفن از اول تا آخر صحبت کند و تعداد زیادی از افرادی که در سالن هستند، گوش‌هایشان در دست‌شان است و نور گوشی‌ها دارد حواس تو را هم پرت می‌کند. آقای فهیم، قبول دارید که این چقدر جدی بود؟

فهیم بله.

جمدی بعد بخشی هم این‌جوری بود که من امسال حتی با این مساله مواجه بودم که آدم‌های بی‌خود و بی‌جهت خیلی زیاد بودند. بعضی‌ها را مثلا من می‌شناختم که کارمند فلان جا هستند و همه با همدیگر آمده بودند. من نمی‌دانم چطوری اینها با هم به کاخ جشنواره آمده بودند؟

این هم جدید نیست.

جمدی بله، ولی یک‌دفعه می‌دیدم به نسبت قبل زیاد است. من ولی خودم ندیدم فیلمی را که حداقل این‌جوری شود که من تا آخر بنشینم و از سالن بیرون آمدم، نیاز داشته باشم که بروم بیرون از فضای جشنواره و بعدش هم مکتب عوض می‌شد و بارو کار آمدن دولتی جدید همه اینها کنار گذاشته می‌شد و شکل دیگری اتفاق می‌افتاد. چیزی که الان من می‌بینم و نسبت به آن واقعا مساله دارم و فکر می‌کنم عقلای قوم و مسئولانی که برای این کارها تصمیم می‌گیرند، باید روی آن فکر کنند، این است که سینمای ما در پیام و محتوا و اینها هم گذشته و به اینها هم دیگر کاری ندارد. فرم هم که دیگر کنار بگذاریدر. الان سینمای ایران شده سینمای موضوع‌محور، یعنی می‌گوید مثلا فلان فیلم دربباره فلان شهید است و فلان فیلم دربباره فلان موقعیت تاریخی است و فلان فیلم دربباره فلان شخصیت تاریخی است و تمام شد و بعد کاری نداریم این قصه یا فیلمنامه دارد یا اصلاضرورت دارد یا نه و در جهانی که ما می‌گوییم باید برای سینمای ایران سیاستگذاری‌های کلی و کلان ترسیم شود، نقشی دارد؟ به اینها کاری نداریم و فقط من به شما گفتم من تصمیم جدی گرفتم و البته می‌دانم حرف ما به جایی نمی‌رسد، به آن معنا که سیاستگذاری به این نتیجه برسد یا سیاستی سختگیرانه‌تری نسبت به فیلم‌های شهادیی ورود کند اما برای خودم این تصمیم را گرفته‌ام دیگر هیچ فیلمی که درباره این شخصیت این شکلی هست، چه تاریخی و چه شهدای دفاع‌مقدس و اینها را به هیچ عنوان نروم ببینم.

فهیم آقای احمدی می‌گویند سینمای ما موضوع‌محور شده. من سمت بحث‌های دیگر می‌روم. به نظرم سینمای ما پول‌محور شده و این پول‌محوری این است که هر کسی می‌خواهد برسد به پول کلفت و قلمبه و اینها و اگر کسی پنج سال کار نکرده، فیلمی به‌دلایلی تصویب شده و کار می‌شود و با همین یک فیلم بار خودش را می‌بندد و به ورطه کم‌فروشی می‌افتد و این الان سینمای ما را نابود کرده و با همین ذائقه‌ای که ما داریم، اگر سینما نگذاران می‌گذارند. فیلم‌هایی دارند توسط نهادهای ما ساخته می‌شوند که اینها به ظاهر پروپاگاندا هستند، یعنی باید این باشند، یعنی قرار است دولت و نهادهای حاکمیتی و مجموعه‌های عمومی از بودجه بیت‌المال پول‌هایی دهند که آثاری تولید شوند که اینها در خدمت فرهنگ ایران باشند، درعین پروپاگاندای آن سفارش‌دهندگان خودش هم باشد اما اصالا نیست؛ یعنی اتفاقا بر ضد اینهاست. فیلمساز ما از آن موقعی که طرح و برآوردش را می‌دهد، به احتمال قوی در درونش یا به زنش یا کس دیگر بگوید که آن شاءالله طرح من تصویب می‌شود یا خدا کند این قدر پول تصویب شود و... چرا اینها در فیلم اینها نیست؟ اینهاست که کلاه می‌گذارد سر مسئولان. اتفاقا آسیب جدی از طرف همین‌هاست که می‌خواهند با گذاشتن چهارتا پیام در فیلم، در شعار و یک مقاله تبدیل به فیلمنامه می‌شود و بعد نهاد مربوطه تصویب می‌کند و تمام شد و رفت.

و به به و چه‌چه هم می‌کنند.

جمدی و اصلا پیام هم بیان نشده، شعار می‌دهند، پیام نیست.

فهیم اصلا گر فیلمی به فرم نرسد، نمی‌تواند پیام دهد. پیام زمانی داده می‌شود که شما در چگونه‌گفتن موفق باشید. کسی که در ابتدایی‌ترین مولفه‌های فیلمسازی به قول معروف حالاحالاها باید دستیاری کند، یعنی نه دکوپاژ درست بلد است نه میزانسن ایرانی را می‌شناسد، مگر بلد است پیام ۵ه۸ شما زمانی می‌توانید پیام دهید که بتوانید میزانسن تولید کنید. الان سینما طوری شده که شما به هر دری می‌زنید تا پولی بگیرید و آن را به اثری تبدیل کنید که سرتا پایش اشکال و غلط است. تمام اساسی را بخوانم و این موسیقی فیلم روی من کار کند و بعد از اینکه از سالن بیرون آمدم، نیاز داشته باشم که بروم بیرون از فضای جشنواره و اطراف بروم قدم بزنم که اینها در من ته‌نشین شود و این حس را در خودم امتداد هم می‌دهم. من این جوری نشدم. شاید به‌خاطر آن قضایی است که فیلم‌های خارجی دارند. شما اسم فیلم‌های کره‌ای و ژاپنی را ببرید، من آنها را هم اتفاقا دارم می‌بینم که یک فیلم بسیار ساده و کم‌بودجه کره‌ای با موضوع کره‌ای کره‌ای کره‌ای که من این را دارم در لپ‌تاپ در خانه تحت‌تاثیر قرار دهد. می‌بینم که ذهن من را کاملا اشغال می‌کند و من در برنامه نقد سینما مجبور بودم اسم‌ها را ببرم که در بخش سینمای جهان بیرس شنود و می‌دیدم کلی اسم می‌توانند بدهم. آن فیلم خوبید به معنای تولید ضعیف که هزینه سنگینی نداشته و در کره تولید شده، ولی دارد من را تحت‌تاثیر قرار می‌دهد و حرفی برای گفتن دارد. ما الان از منظر سیاستگذاری در محتوای فیلم‌ها، زمانی بعد از سال‌های اول انقلاب و جنگ که بخشی از سینما ماند و جنبه پویاگاندایی داشت تبدیل شده به یک سری مسائلی بود و قرار بود مسائلی را برای مخاطب تبیین کند یا او را جذب مسائلی کند، بعدا هر دوره‌ای مساله‌ای در سینما داشتیم، مثلا در دوره‌ای فیلم‌های روشنفکری و در دوره‌ای دیگر فیلم‌های سیاه و دارک و اینها و دوره‌ای نیز به این سمت رفته که فیلم‌های معناگرا بیایند و دوره‌های هم برای ما مهم شد که فیلم‌ها حتما پیام داشته باشند و اینها هم کدام بالاخره در دوره‌ای که کار می‌کرد و بعد به ضد خدش تبدیل می‌شد به عینیت تبدیل کرده و کار فرهنگی کند. من فکر می‌کنم از اینجا ناشی کنیم و بخشی را به بخش فیلمنامه ببریم، هزینه کنیم و در این قسمت‌ها از کارشناسی‌های خوب استفاده کنیم، این شیار شوند کمک کند.

یعنی برای آن سازوکار سینمایه‌ساده کنیم.

فهیم ما در بطن تولید یک کشور حساب سینما هستیم، یعنی کشوری هستیم که صد یا صدوخرده‌ای فیلم بلند و بیشتر از هزار فیلم کوتاه، ویدئو، مستند و... در بستر تولید می‌کنیم. در بین کشورهای دنیا تولیدکننده دهم یا دوازدهم هستیم اما در بخش مخاطب ما صفر هستیم. ارزش سینما به تولید نیست. سرانه مخاطب است که می‌گوید این کشور دارای سینما هست یا نه. چرا ما در سرانه مخاطب مشکل داریم؟ چون فیلم‌ها مساله مردم را ندارند، یعنی ما با طیفی از سینماگران مواجه هستیم که دوره‌ای را طی کرده‌اند و وارد مرحله‌ای از زیست خودشان شده‌اند که آن دوران نیست. برای همین است که شما دیگر از فیلم‌های شهید خوشت نمی‌آید، چون ما اصالبرای‌کسی‌که شما فیلم شکست یا شهید نساز، ما این همه شهید در جبهه داشتیم.

فهیم من از کسانی هست که مخالف حذف مطلق دولت از سینما هستند. وقت بحث‌کردن در این زمینه را ندارم اما من فکر می‌کنم دولت باید در زیرساخت‌ها حضور داشته باشد اما در تولید نباید باشد.

دل خوش‌کردن به بد نیست البته.

جمدی نه اما ما تعارف می‌کنیم.

فهیم من از کسانی هست که مخالف حذف مطلق دولت از سینما هستند. وقت بحث‌کردن در این زمینه را ندارم اما من فکر می‌کنم دولت باید در زیرساخت‌ها حضور داشته باشد اما در تولید نباید باشد.

ای بسا آن شکست موفقیت‌های انسانی‌ای فراهم کرده باشد که از دل آن حماسه دربیاید؛ یا اینکه در آن شکست بوده.

فهیم الان نیست. فیلم‌های ما یا دارند فرار می‌کنند یا دروافع اساسا از آن جنس آدم‌ها نیستند و جنس آدم‌ها را داریم تغییر می‌دهیم به امروز خودمان. فیلمساز که نباید آدم‌های آن دوره را به حال خودش تغییر دهد. آن آدم را باید تصویر کند. مثلا اگر موفقیت‌هایی در دوران دفاع مقدس و موشکباران و جبهه بود، شما نمی‌توانید میزانسن، روابط، مناسبات و آدم‌هایش را تغییر دهید و آدم امروزی را جای آن آدم بگذارید. درواقع در سینمای اجتماعی‌مان هم همین کار را داریم می‌کنند. سینمای اجتماعی ما یک سینمای پوشالی شده و هیچ نسبتی با مردم ایران ندارد. نسبت به این مفهوم که اتفاقا باید برای آن مردم شادی و امید بیافریند. من هر هفته دارم یک فیلم کلاسیک می‌بینم و نقد می‌کنم برای جایی که ارتباط دارم، دائم کارم همین است. سینمای کلاسیک معتبر جهان مال بحرانی‌ترین مقطع اروپا و آمریکاست اما ما امروز هرچه می‌گوییم، می‌گویند ما داریم واقعیت‌های جامعه را می‌گوییم. واقعیت‌های جامعه به چه درد من می‌خورد؟ من فیلم می‌خواهم. فیلم باید از واقعیت واقع بگیرد اما باید به نفع مخاطبش دراماتیزه بشود، نه اینکه باج بدهد. برای مخاطب تفریح و سرگرمی بیافریند و جهان بسازد. سینمای ما جهان دارد، یعنی در یکی از این فیلم‌ها نمی‌توانیم یک جهان ببینیم که آن را درک کنیم و با آن ارتباط بگیریم که من را به یک آدم بهتری تبدیل کند.

جمدی با توجه به این زمان شاید بتوان این موارد را بسط داد یا کمی نگاه تحلیلی‌تری به آن داشت و ترجیح می‌دهم که به چند تیتر در آن حدی که در این زمان به ذهنم برسد، اشاره کنم و ممکن است ناقص بمانند، ولی در این حد که آن اشاره می‌کنم. یکی درباره نهادها و جاهایی که آقای فهیم اشاره کردند که اینها الان این تولیدات را در سینما انجام می‌دهند. من احساس می‌کنم این حرف ناظر به اتفاقی است که در دیدار با رهبری از یک مجموعه نمایشگاهی اتفاق افتاد و آنجا یک نفر، فکر کنم آقای خامنه‌ای گفتند که این باید به بخش خصوصی سپرده شود و یک نفر آن بغل گفت بله، این را به ستاد اجرایی فرمان هدبد. خوب است، آقای خامنه‌ای گفتند، نه، من بخش خصوصی را می‌گویم، آن که خصوصی نیست. این یک تذکر بود که به نظر من الان دوستان فرهنگی و سینمایی باید به این تذکر دقت کنند که این فقط یک اتفاق کوچک و یک پدیده برای یک نقطه خاص نبوده. ما اگر به این مساله دقت نکنیم، همین ماجرا باعث نابودی سینمای ایران می‌شود، چون هیچ تفکر و نگاه و فیلمساز مستقلی دیگر نمی‌تواند در این فضا نفس بکشد و این نهادهایی که وارد تولید و اقتصاد سینمای ایران شده‌اند و تصمیم‌گیرنده هستند و متوپول و گلوگاه ماجرا هستند، به خاطر اینکه بتوانند تولید خودشان را به رخ دیگران بکشند، با یک پروداکشن بسیار سنگین این کار را انجام می‌دهند که به‌هیچ‌عنوان در قد و قواره بدنه سینمای ایران نیست. دیدن این یک دفعه می‌آید ۵۰، ۶۰ میلیارد تومان هزینه می‌کند، دوصورتی که مثلا میانگین تولید سینمای ایران زیر ۵ تا ۱۰ میلیارد تومان است. دیگر از امسال کسی نمی‌تواند با زیر۳۰، ۴۰ میلیارد تولید کند و معنی‌اش این است که توی فیلمساز یا از این به بعد با باید زیر علم و پرچم من سینه بزنی یا با دست‌فرمان من پیش بروی و این ساست‌هایی که من نمی‌زنم از کجا نشأت گرفته، قدم برداری و بنویسی و تولید کنی یا اینکه درفه نمی‌توانی نفس بکشی و این باعث می‌شود که ما نگاه‌ها را دیگر از این سمت نبینیم و حاکمیت یک‌سنی که درباره‌اش صحبت شد، به‌طور مطلق در سینما و فیلم‌هایمان هم اتفاق می‌افتد و دیگر از زیر آن نمی‌توانیم بیرون بیاییم، چون خیلی از کسانی که تابه‌حال خودمان داشتند کار می‌کردند، نمی‌توانند ادامه دهند و باید تخته کنند و کنار بروند. این به نظر من یک اتفاق خطرناک برای سینمای ایران است. یک نکته کوچک هم بگویم و راکب به حرف اولی که گفتم من واقعا احساس می‌کنم بعضی‌وقت‌ها شوخی داریم، یعنی شما این آدم‌ها، اتفاقات، جریانات و جزئیات را می‌بینید و می‌گویید یک دورهمی است دور هم نشستن، چیزی این آدم‌ها در بحث جشنواره و مدیریت و آن بخش‌های جنبی آن حتی در بخشی که ما قرار است جایزه دهیم و اینها، خیلی دست‌کم گرفتیم. ما الان یک جوری داریم جایزه می‌دهیم که تقریبا همه دل‌شان خوش باشد، ۱۰ جا هم جایزه را داریم، جایزه گرهشاد و جایزه فلان و... و شب اختتامیه شاید ۱۰۰ نفر بالای سن بیایند. همه دل‌شان خوش باشد. ما تعارف داریم.

ادامه از صفحه ۱۵

یکشنبه ۱۳ اسفند ۱۴۰۲
OJH
شماره ۴۰